

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra etiky, psychologie a charitativní práce

Bakalářská práce

**PROBLEMATIKA LEGALIZACE EUTANAZIE
V NIZOZEMÍ Z POHLEDU KŘESŤANSKÉ ETIKY**

Vedoucí práce: doc. Jindřich Šrajfer, Dr. theol.

Autor práce: Kateřina Lapajová, DiS.

Studijní obor: Sociální a charitativní práce

Forma studia: Kombinovaná

Ročník: 3. ročník

2020

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že, v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum 7. 5. 2019

Kateřina Lapajová, DiS.

Velice děkuji vedoucímu bakalářské práce doc. Jindřichu Šrajerovi, Dr. theol. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

Úvod.....	5
1 Historický kontext eutanazie	6
1.1 Antika	6
1.2 Středověk.....	7
1.3 Novověk	7
1.4 Osvícenství	8
1.5 Současnost	9
2 Formy eutanazie.....	10
2.1 Aktivní forma	10
2.2 Pasivní forma.....	10
2.3 Asistovaná sebevražda.....	11
2.4 Princip dvojího účinku	11
3 Legalizace eutanazie v Nizozemsku	13
3.1 Zákon o eutanazii	17
3.2 Podmínky k uskutečnění eutanazie	17
3.3 Výbory hodnotící provedení eutanazie.....	18
3.4 Eutanazie novorozenců.....	19
4 Legalizace eutanazie pohledem křesťanství	21
4.1 Problematičnost legalizace eutanazie z pohledu křesťanství	21
4.2 Alternativy k eutanazii – důstojná smrt.....	27
Seznam literatury	33
ABSTRAKT	34
ABSTRACT.....	35

Úvod

Smrt je něco, co čeká každého z nás. Znamená neodvratný konec lidského života. V otázce smrti a umírání se často setkáváme s pojmem eutanazie, což je velmi značně diskutované téma, vzbuzující v lidech velmi silné emoce.

Na jedné straně existují odpůrci legalizace eutanazie disponující velmi silnými argumenty. Postoje a názory mohou být nábožensky založené a eutanazii vidí jako zabití, na které nemá žádný člověk právo. Rovněž by značilo závažné porušení desatera Božího přikázání – přesněji pátého přikázání „*Nezabiješ!*“. Povolení eutanazie je všeobecně proti právům lidského bytí. Člověk sám sobě nedal život, proto nemá právo o něj druhého připravit. Takové rozhodnutí náleží pouze Bohu. Člověk má umřít přirozeně, ne za pomoci druhých. Rovněž existuje velká obava, že by mohlo dojít až ke zneužívání legalizace eutanazie.

Rovněž existují zastánci eutanazie souhlasící s legalizací především z lidského hlediska. Někteří argumentují tím, že člověk by měl mít právo důstojně odejít z tohoto světa, především pokud je nevléčitelně nemocný, jeho stav se zhoršuje a on tím pádem trpí stále většími bolestmi. Postoj zastánců eutanazie souhlasí s ukončením života druhých například formou vypnutí přístroje, který udržuje pacienta při životě – případně s podáním smrtícího léku. Otázkou zůstává, kdo má právo rozhodovat o životě druhých? Kdo má právo udělit onu „milosrdnou“ smrt? Nejedná se v této situaci spíše o vlastní klid člověka, který se již nedokáže dále dívat, jak se stav příbuzného zhoršuje? Je vůbec možné vnímat toto rozhodnutí jako láskyplný soucit s umírajícím či nikoliv?

Bakalářská práce se v první části zaměřuje na historický vývoj eutanazie a její formy. Nizozemsko je prvním státem, který legalizoval eutanazii – práce se zaměřuje na aspekty rozhodnutí Nizozemí a na podmínky uskutečnění eutanazie dle právních předpisů a rozhodnutí o správnosti výkonu.

Druhá část práce přibližuje problematiku legalizace eutanazie z pohledu křesťanské etiky. Závěr práce je věnován alternativám k eutanazii, které nejen že respektují křesťanské pojetí, ale také zaručují člověku důstojnou smrt.

1 Historický kontext eutanazie

Předtím, než se začneme zabývat otázkou problematiky eutanazie, je důležité, abychom si nejprve dostatečně a jasně vyjasnili a upřesnili, co vlastně znamená pojem eutanazie. Seznámíme se s historickým kontextem vývoje tohoto pojmu, a také kdy byl poprvé použit. Díky tomu předejdeme možnému nedorozumění v možném odlišném chápání.

1.1 Antika

Eutanazie má prvopočátky již v Starověkém Řecku. Vznikl spojením dvou slov a to *eu-* (což v překladu znamená dobrý, normální) a dále *thanatos* (tedy smrt). Volným překladem se dá říci, že obsahem pojmu eutanazie je dobrá smrt. Světová lékařská asociace definuje eutanazii jako „*vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka*“ za podmínek, které si uvedeme později.¹

Pokud se ve spojitosti s dobrou smrtí podíváme až do antiky, tak zde bylo několik odlišných názorů a pohledů na dobrou smrt. Někteří zastánci si představovali dobrou smrt jako rychlou smrt, ve které je minimum utrpení nebo takovou smrt, které nepředchází útrapy ve stáří. Často se však na dobrou smrt pohlíželo jako na vyvrcholení života, ve kterém se ukazuje úspěšnost kvality člověka. Typickým příkladem dobré smrti bylo například padnutí hrdinů v boji, kteří chránili svou vlast. V křesťanství byla měřítkem dobré smrti mučednická smrt, tedy umučení křesťanů pro jejich víru.²

Pozdějším znakem dobré smrti byla schopnost přijmout smrt důstojně, s vnitřní vyrovnaností. Typickým příkladem lze uvést Sokratovu smrt, který byl odsouzen radou města Athén k trestu smrti za to, že kazil mládež svou filosofií. Sokrates rozsudek důstojně přijal a zvolil si dobrovolnou smrt ve formě požítí odvaru z bolehlavu. Sokratova smrt se tak stala dobrým příkladem pojetí dobré a vyrovnané smrti.³

V antice dobrá smrt nebyla následkem pomoci lékařů nebo jiného člověka, jako je tomu dnes, ale vycházela především z člověka samého a schopnosti svou smrt přijmout a připravit se na ní.⁴

¹ Srov. MUNZAROVÁ, M. *Proč NE eutanazii aneb Být, či nebýt?*, 2008, s. 19.

² Srov. LOUČKA, M. et. al. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?*, 2015, s. 9.

³ Srov. tamtéž, s. 9.

⁴ Srov. tamtéž, s. 10.

1.2 Středověk

Ve středověku se se smrtí a umíráním setkáváme především v křesťanském pojetí, které bralo smrt jako velkou šanci a příležitost, jak se přiblížit vrcholnému okamžiku dějin stvoření. Smrt byla chápána jako brána tvořící přechod mezi pozemským a posmrtným životem, při které člověk dostává šanci k pochopení a dovršení života. Středověká kultura vnímala život jako přípravu na život posmrtný, který je důležitým okamžikem přechodu do věčnosti. Což neznamená, že v té době neměli soucit s umírajícími, právě naopak vyzdvihovali důležitost opory v takových situacích a pomoci nést osobám tíhu přechodu. Smrt je silou, která přesahuje nás a veškeré naše možnosti.⁵

1.3 Novověk

První zmínku o eutanazii, která je chápána dle dnešního významu, můžeme nalézt až v novověku u dvou myslitelů.⁶ Thomas More užil pojem eutanazie ve svém díle *Utopie*, kde uvádí následovně: „*O nemocné, jak jsem již řekl, pečuji s velikou láskou a neopomíjejí ničeho, aby jej navrátili zdraví. [...] Jde-li však o nemoc nejenom nevléčitelnou, ale i takovou, která chorého ustavičně mučí a týrá, tu ho kněží a úředníci vybízejí, když již vlastně přežívá svou smrt, bez schopnosti k životním úkonům, jiným jsa na obtíž a sobě samému břemenem, aby se rozhodl děle neživit morovou nákazu a neváhal zemřít, poněvadž je mu život jenom mučivou útrapou; naopak, aby se tohoto trpkého života, jakožto žaláře a mučidla, s dobrou nadějí buď sám zbavil; anebo ho dal od jiných se svým souhlasem zbavit [...] Nikoho však neusmrcují proti jeho vůli, ani vůči lidem odpírajícím zemřít nijak neumenšují svou péči.*“⁷

Z výše uvedeného lze říci, že sám autor apeluje na lidi, aby o druhé pečovali s největší důsledností a maximální snahou o vynaložení veškerých možných způsobů, jak zachovat život druhých. Na nemocné apeluje, aby dále neprodložovali svůj život, pokud trpí nevléčitelnou, ale i velmi bolestnou nemocí, čímž svůj život nežijí a pouze přežívají, aby udělili souhlas s provedením eutanazie. Jedná se tedy o případ, kdy veškeré předchozí snahy o zachování života selhaly, a jsou neúčinné. Případně, aby se lidé v těchto situacích sami o svůj život připravili.

⁵ Srov. LOUČKA, M. et. al. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?*, 2015, s. 10-11.

⁶ Srov. tamtéž, s. 11.

⁷ MORE, T. *Utopie*, 1978, s. 90-91.

Tento požadavek je však nepřijatelný, nikdo nesmí být nucen a následně zbaven života proti své vůli, i kdyby to znamenalo, že podstoupí náročnou a nákladnou léčbu. Nikdo nemá právo soudit kvalitu života druhých.

Termín eutanazie ve svém díle zmiňuje též Francis Bacon a uvádí, jak by se lékaři měli chovat k nemocným a umírajícím lidem. Poukazuje na důležitost a posvátnost posledních okamžiků života a také na neustále zdokonalující se vědu, která by měla být plně využita k prospěchu lidí. Proto je potřebné, aby lékaři využívali a hledali všechny způsoby a prostředky k tišení bolesti a dalších symptomů. Tyto prostředky označuje jako jakousi vnější eutanazii, která neznehodnocuje vnitřní eutanazii, která je chápána jako duševní příprava každého jednotlivce.⁸ Pod vnější eutanazii označuje „*celoživotní přípravu člověka na smrt, kterou každý musí vykonat sám za sebe a při níž žádné léky či jiné prostředky nemohou pomoci*“.⁹

Autorův názor na problematiku je jednoznačný: Lékaři se nedostatečně zaobírají pacientovou chorobou, nevyhledávají nejlepší léky i přesto, že se medicína neustále zdokonaluje a takové nemoci raději označují za nevyléčitelné.

Bacon chápe eutanazii dle antického myšlení – jako dobrou a lehkou smrt spojenou s duševní vyrovnaností, zároveň jsou zřetelné náznaky eutanazie dle současného pojetí. Jeho představa o eutanazii ale nevychází z urychlení smrti, jako spíše o zmírnění utrpení. Dobrá smrt by měla zbavit utrpení a bolesti za pomoci lékařů.¹⁰

1.4 Osvícenství

Doba osvícenství využívá koncept autonomie člověka - zdůrazňuje, že život patří každé lidské bytosti. Každý si s ním může dělat, co chce a má tedy právo sám rozhodnout kdy, kde a za jakých okolností zemře. V době osvícenství se také objevuje sociální darwinismus, jehož autorem je Charles Darwin, který ve své teorii poukazuje na to, že v lidské společnosti přežívají právě ti nejschopnější a lépe adaptovaní, a naopak ti neadaptovaní by se měli ponechat svému osudu.¹¹ Tento názor můžeme pozorovat v moderní představě eutanazie, kdy se někteří lidé snaží nemocné a umírající, kteří již nemají společnosti co nabídnout a jsou přítěží, odstranit formou provedení eutanazie.

⁸ Srov. LOUČKA, M. et. al. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?*, s. 11.

⁹ Tamtéž, s. 11.

¹⁰ Srov. tamtéž, s. 11-12.

¹¹ Srov. tamtéž, s. 12-13.

1.5 Současnost

V současnosti lze všeobecně označit za eutanazii jednání, pokud člověk na jedné straně usmrtí nebo umožní těžce nemocnému umřít či uspíšit smrt v jeho prospěch.¹² *Eu* by však mělo znamenat usmrcení, provedené s dobrým úmyslem. Otázkou zůstává, co lze považovat za dobré a nedobré umírání.¹³

V dnešní době se bohužel na původní vznik a původ slova nebere zřetel a význam se téměř ztrácí. Lidé převzali původní myšlenku novověkého pojetí – nechat žít člověka v utrpení nemá žádný smysl. Tu však následně upravili tak, že takové životy je možné eliminovat, jelikož se zamezí dalšímu utrpení při zachování autonomie člověka.¹⁴ Lze taková rozhodnutí brát jako dobrou smrt, která by měla představovat hlavní cíl?

V současné době máme stále zdokonalující se medicínu s rozsáhlejšími možnostmi, jak lidem pomoci od utrpení, než tomu bylo dříve. Svolení k eliminaci životů by nemělo být jednoznačným stanoviskem, ani snahou o legalizaci eutanazie.

¹² Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života*, s. 24.

¹³ Srov. LOUČKA, M. et. al. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?*, s. 12.

¹⁴ Srov. tamtéž, s. 12-13.

2 Formy eutanazie

Po krátkém seznámení se s historickým kontextem vývoje pojmu eutanazie se v této části zaměříme na objasnění možných forem eutanazie, a také si objasníme princip dvojího účinku, který je v problematice zvolení či nezvolení eutanazie velmi často využíván.

Světová zdravotnická organizace definuje eutanazii jako „*vědomé a úmyslné provedení činu s jasným záměrem ukončit život jiného člověka za následujících podmínek: subjektem je kompetentní informovaná osoba s nevléčitelnou nemocí, která dobrovolně požádala, aby její život byl ukončen. Jednající ví o stavu této osoby a o jejím přání zemřít a páchá tento skutek s prvořadým úmyslem ukončit život této osoby, skutek je proveden se soucitem a bez osobního zisku.*“.¹⁵

Eutanazie se dělí do několika forem dle způsobu provedení. Důležitým faktem však zůstává, že žádná forma není dobrá, jelikož vede k uspíšení smrti.

2.1 Aktivní forma

Aktivní forma představuje aktivní zapojení lékaře úkonem, který následně vede ke smrti pacienta – například formou podání smrtelné dávky „léku“. Pod aktivní formu eutanazie patří nejen ukončení života na žádost pacienta, ale také zabití pacienta provedené lékařem bez jeho vědomí. Takovému jednání musí předcházet přemítání o situaci pacienta, které má za cíl nalézt, jak zajistit důstojnou smrt pacienta. Nejedná se tedy o konání v afektu.¹⁶

Úmyslně je slovo „lék“ dáno do uvozovek, jelikož lék pochází od slova léčit, vyléčit, ne zabíjet. Tím ztrácí význam, pro který byl vyroben. Proto se nejedná o lék v pravém slova smyslu, ale o prostředek, který vede k zabití. Takový zásah je v České republice (a nejen v naší zemi) klasifikován jako trestný čin.

2.2 Pasivní forma

Pasivní forma eutanazie znamená ustoupení od pokračování další léčby, což později vede ke smrti pacienta. V takovém případě však velmi záleží na tom, zda nepokračování v léčbě bylo pacientem vyžádané, či byl ponechán umírání proti své vůli.¹⁷

¹⁵ PTÁČEK, R. et. al. *Eutanazie – pro a proti*, s. 17.

¹⁶ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života*, s. 220.

¹⁷ Srov. MUNZAROVÁ, M. *Proč NE eutanazii aneb Být, či nebýt?*, s. 21.

Pasivní eutanazie využívá dva odlišné postupy. Prvním úmyslem je ukončit léčbu pacienta s úmyslem zabít, což je z mravního pohledu totéž jako aktivní eutanazie, tedy úmysl zabít. Na druhé straně se může jednat o nepodání léku nebo ustoupení od léčby, která umírajícímu přináší jen bolest, je dlouhodobě zbytečná, marná a neexistuje naděje na zlepšení. Pacient má právo v tomto případě léčbu odmítnout. Lékař musí postupovat s respektem k zachování lidské důstojnosti umírajícího a v souladu s lékařskou etikou. Lékař musí nadále pečovat o nemocného do jeho smrti tak, aby mu ulehčil jeho bolest.¹⁸ Pacient následně umírá z důvodu své smrtelnosti.

2.3 Asistovaná sebevražda

Pojem asistovaná sebevražda označujeme situaci, při které osoba poskytne druhé osobě informaci, radu či prostředek (například ve formě jedu či smrtelné dávky léků), kterým je sebevražda spáchána. Osobě je poskytnuta pomoc či asistence, která následně vede ke smrti. Asistovaná sebevražda je od eutanazie poněkud odlišná, jelikož se nejedná o přímé ukončení života, ovšem výsledek je stejný – úmyslné zabití člověka, které je zcela nepřípustné.¹⁹

Je zajímavé, že pokus o sebevraždu není v českém zákoně klasifikován jako trestný čin, ovšem asistování u sebevraždy se za trestný čin označuje. Toto zákonné rozhodnutí má své opodstatnění. Člověk, který se sám pokusí spáchat sebevraždu, dostává následně od zákona milost. Člověk je ve většině případů velmi vážně nemocný, má narušenou psychiku, trpí depresemi, případně se nachází v tíživé životní situaci, kterou často nejsme schopni pochopit.²⁰ Jednání však nelze zcela ospravedlnit. Společnost má tendenci takového člověka nesoudit. Toto neplatí pro člověka, který asistuje sebevraždě. Takový člověk ve většině případů je odborně a racionálně způsobilý zdravě a eticky usuzovat, za své jednání je i následně sám odpovědný.²¹

2.4 Princip dvojího účinku

Princip dvojí účinku je případ, kdy z jednoho jednání mohou vyjít dva efekty – jeden ideálně pozitivní a druhý negativní. Při aplikaci tohoto principu je potřeba dodržet určité podmínky a to, že hlavní úkon má být pozitivní, sám o sobě dobrý a zároveň špatný efekt nesmí být úmyslně podporován. Pozitivní efekt musí být natolik hodnotný a důležitý, aby bylo možné ospravedlnit negativní efekt.²²

¹⁸ Srov. MUNZAROVÁ, M. *Proč NE eutanazii aneb Být, či nebýt?*, s. 21.

¹⁹ Srov. PTÁČEK, R. et. al. *Eutanazie – pro a proti*, s. 17.

²⁰ Srov. POLLARD, B. *Eutanazie ano či ne?*, s. 107-108.

²¹ Srov. tamtéž, s. 108.

²² Srov. MUNZAROVÁ, M. *Eutanazie nebo paliativní péče?*, 2005, s. 85.

Princip je často využíván v otázce problematiky zvolení či nezvolení uskutečnění eutanazie, jelikož se rozhoduje mezi dvěma efekty. Zda umírajícímu člověku nadále podávat silné léky či poskytovat jinou doprovodnou léčbu, která ho udržuje při životě a zmírňuje jeho bolest, avšak může mít i vedlejší negativní účinky, které mohou jeho život zkracovat, nebo zda je možné rozhodnout o provedení eutanazie člověku, který trpí nesnesitelnými bolestmi a jeho léčba nemá žádné pozitivní výsledky.²³ Rozhodnutí však není vůbec jednoduché, i v tomto případě je potřeba dodržovat následující podmínky:

- „*Použitý postup musí být vždy dobrý.*
- *Záměrem lékaře je tlumení a úleva od bolesti, a ne zkrácení života.*
- *Existuje však i výjimka, kdy bolest člověka, kterému hrozí blížící se smrt, je tak velká a nesnesitelná, že lze ospravedlnit efekt špatný.*
- *Pokud je i jiná pozitivní možnost, jak tlumit pacientovu bolest, je nutné vždy dát této možnosti přednost.“²⁴*

Zvolení pozitivního účinku – nadále pokračovat v podávání léků a aplikování další podpůrné léčby s cílem udržovat pacienta při životě a mírnit jeho bolesti, i za cenu možných vedlejších účinků, by mělo být vždy na prvním místě.

V takovém případě totiž není život pacienta možnými vedlejšími účinky úmyslně zkracován, pouze se připouští, že nějaké mohou nastat. A právě tento postup využívá paliativní a hospicová péče, která využívá pozitivní možnost tohoto principu, jelikož dodržuje všechny výše uvedené podmínky a je tedy i vhodnou volbou pro důstojné umírání lidí, kteří trpí nevléčitelnou nemocí.

²³ Srov. MUNZAROVÁ, M. *Eutanazie nebo paliativní péče?*, 2005, s. 85-86.

²⁴ Tamtéž, s. 85.

3 Legalizace eutanazie v Nizozemsku

Nizozemsko byl první stát, který legalizoval provádění eutanazie. Soudy rozhodly o beztrestném provádění eutanazie v medicínské praxi. Aby legalizace eutanazie nebyla případně zneužívána, byla provedena legislativní opatření ve formě jasně definovaných podmínek k beztrestnému provádění aktivní eutanazie. Dodnes je toto uzákonění častým předmětem diskuzí, ve které se najdou její zastánci, ale i odpůrci. Hlavní otázkou však bývá, co vedlo právě Nizozemsko k uzákonění eutanazie? A zda je možné aplikovat toto rozhodnutí o její legalizaci i v ostatních zemích?²⁵

Při snaze o zodpovězení takové otázky je potřeba se seznámit se specifiky této společnosti a její kulturou. „Nizozemsko vzniklo jako samostatný stát v 17. století po vítězném boji za nezávislost proti španělskému království. [...] Od vyhlášení nezávislosti v roce 1648 se Nizozemsko stalo koloniální velmocí a lákavou destinací pro intelektuály, špičkové vědecké odborníky, filozofy a umělce. Již od sedmnáctého století bylo prostředí v Nizozemsku charakteristické poměrnou tolerancí vůči názorové různorodosti a relativní svobodě, s níž byly řešeny náboženské i jiné intelektuální diskuze. [...] Nizozemská společnost měla silné zastoupení protestantské i katolické komunity, nicméně toto rozložení nevedlo ke konfliktům, ale naopak k tolerantnímu hledání pragmatických řešení, které byly optimalizací postupů v primárně obchodní společnosti. [...] Lidé žili v relativně oddělených společnostech, nicméně byli nuceni dohodnout se na společných politických rozhodnutích. Typickým rysem Nizozemské společnosti byl tedy korporativismus, který byl založen na strategii obecné odpovědnosti za společné dobro.“²⁶ Tyto snahy o společné nalézání shody měly předcházet možnému vzniku konfliktů ve společnosti. Pokud nebylo možné nalézt společné rozhodnutí, na kterém se všichni shodují, tak poté se společnost snažila nalézt jiné možné řešení, stanovila přesnější definice a také se radila i s dalšími odbornými komisemi.²⁷

Přesně takové postavení společnosti – tedy na bázi tolerance, mělo následný dopad i na právní řád včetně trestního práva. Po splnění určitých podmínek tak některé trestné činy zůstaly bez dalšího potrestání a nebylo proti nim zahájeno ani trestní řízení.²⁸

²⁵ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*, s. 63.

²⁶ Tamtéž, s. 64-66.

²⁷ Srov. tamtéž, s. 66.

²⁸ Srov. tamtéž, s. 66.

V roce 1886 byl napoleonský trestní kodex nahrazen Trestním zákoníkem, jehož novelizované vydání platí dodnes, a který zakazoval eutanazii i asistovanou sebevraždu. Osoba, která by zabila druhého člověka na jeho žádost, by byla potrestána odnětím svobody v délce nejvýše 12let a osoba, která navádí druhou osobu, či pomáhá k sebevraždě, bude potrestána trestem odnětím svobody ve výši maximálně 3let, pokud svůj čin dotyčná osoba skutečně provede. Trestní zákoník uvádí i výjimky, kdy člověk jedná v krajní nouzi a není trestně odpovědný. Což znamená v případě, kdy čin provádí v důsledku vnější síly, které není možné čelit. Zájem o provádění eutanazie zůstával slabý, jelikož Nizozemská společnost byla silně nábožensky založená. Otázka eutanazie se začala řešit až v 2. polovině 20. století z několika důvodů:

- Od 18. století bylo náboženské myšlení postupně nahrazováno deontickou etikou, povinnosti k sobě samému, v průběhu 20. století byl diskurz povinnosti nahrazen přirozeným právem. V této době se začalo respektovat právo na sebeurčení a autonomii jedince. Původní náboženský pohled na sebevraždy jako hřích byl nahrazen právem člověka netrpět a problematické etické otázky eutanazie byly řešeny s ohledem na autonomii jedince, kdy člověk měl právo rozhodnout o tom, jak chce zemřít.

- Dalším důvodem byl pokrok medicíny, která sice měla více možností, jak prodloužit život pacienta, avšak tento pokrok nizozemská společnost vnímala v některých situacích negativně a byla toho názoru, že život pacientů, kteří se dlouhodobě udržují při životě bez naděje na obnovení vnímání, nemá z existenciálního hlediska smysl.²⁹

S etickou otázkou o životě, který není hodný žití, přišel psychiatr a neurolog Jan Hendrik van den Berg, který výrazně ovlivnil etický diskurz o eutanazii v Nizozemsku.

V knize *Lékařská moc a lékařská etika* vysvětluje, jak technický pokrok medicíny a stále zdokonalující se přístroje, převzaly vládu nad umírajícími lidmi i ošetřujícími lékaři. O životě pacientů tedy již nerozhodují lékaři, ale přístroje. Díky této moci přístrojů se lidé stávají pouhými prostředky, lékař zkoumá pacientovo tělo jako pouhý objekt, bez jakéhokoli vztahu a odpírá jejich právo na důstojnou smrt.³⁰ Proto navrhl, aby lékaři byli ochotni trpící a umírající pacienty, kteří přežívají jen ve vegetativním stavu, zabít.³¹

²⁹ Srov. DOLEŽAL, A. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*, s. 67-71.

³⁰ Srov. tamtéž, s. 72-73.

³¹ Srov. VÁCHA, M. *Eutanazie: definice, historie, legislativa, etika*, s. 20.

Prvním doloženým případem, který posunul nizozemskou společnost k větší toleranci eutanazie, byla kauza z roku 1973, kdy lékařka G. Postma podala své inkontinentní 78leté matce na vozíčku injekci silné dávky morfia, na kterou následně zemřela. Soud rozhodl, že se nejednalo o vraždu, jelikož byla matka nevléčitelně nemocná, její utrpení bylo nesnesitelné a byla ve fázi umírání. Doktorka Postma tak dostala mírný trest ve výši 1 týdne s roční podmínkou. Od té doby si lékaři uvědomovali, že nemusí nutně udržovat své těžce nemocné pacienty při životě, pokud žijí v utrpení a pokud je to proti jejich výslovnému přání.³² Od tohoto případu se začala provádět eutanazie, která však byla stále trestná. Proto v roce 1981 stanovil Rotterdamský soud kritéria, která je potřeba dodržet, aby nebyli lékaři za provedení eutanazie trestně stíháni, a která měla následující znění:

- „*Pacient musí být zcela kompetentní a žádost musí být dobrovolná a úmyslná.*
- *Žádost pacienta musí být dobře uvážená, jasná a opakovaná.*
- *Pacient musí nesnesitelně trpět (ne nutně fyzicky) a eutanazie musí být poslední možností, jiné předchozí možnosti musí být shledány jako neúčinné.*
- *Eutanazii provádí pouze lékař.*
- *Lékař vše konzultoval s jiným nezávislým lékařem, který má zkušenost z této oblasti.*“³³

Díky stanovení těchto podmínek byl v roce 1982 lékař Schoonheim zcela osvobozen od trestního stíhání za provedení eutanazie. Dr. Schoonheim provedl eutanazii 95leté pacientce, která podepsala prohlášení, kde žádala o provedení eutanazie, pokud její nemoc bude nevléčitelná. Fyzický stav pacientky se stále zhoršoval a nebyla žádná šance na její uzdravení. Týden před svou smrtí upadla do kómatu a po opětovném obnovení vědomí pacientka konstatovala, že si již nepřeje projít touto zkušeností. Proto jí lékař aplikoval dne 16. července 1982 injekci barbiturátů a o pár minut později druhou injekci, po které zcela usnula. Po 20 minutách dostala další injekci kurare, díky které následně zemřela. Trestní soud však lékaře zprostil trestního stíhání, jelikož již vzal v potaz nesnesitelné utrpení pacientky, které by jí později bránilo zemřít důstojně.³⁴

³² Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*, s. 20-21.

³³ Tamtéž, s. 21-22.

³⁴ Srov. tamtéž, s. 22-23.

Do roku 1985 však stále nebyl jasný celkový počet provedených eutanázií, jelikož lékaři do úmrtního listu pacienta tuto příčinu smrti doposud neuváděli. Proto v roce 1991 vznikla Remmelinkova komise, kterou tvořili 3 lékaři a 3 právníci, kteří měli za úkol shromažďovat přesné a veškeré údaje o úmrtí v Nizozemsku v roce 1990. Díky této komisi se zjistilo, že za rok 1990 zemřelo 128 786 osob, kdy 2300 případů eutanazie bylo provedeno na aktivní vyžádání pacienta, 5800 pacientů ukončilo život prodlužující léčbu na svou žádost a 1000 případů eutanazie bylo provedeno bez žádosti pacienta. Poslední údaj vyvolal velkou vlnu kritiky, jelikož takoví pacienti byli přece usmrceni bez jejich svolení. Lékaři se však hájili tím, že tito pacienti, kdyby byli schopní komunikace, tak by s provedením eutanazie zcela jistě souhlasili.³⁵ Takový argument je však zcela nepřipustný, jelikož nikdo, tedy ani lékař, nemá právo rozhodovat o životě druhých, tudíž ani nemá právo za ně v takových situacích mluvit a rozhodovat. Žádný lékař není natolik kompetentní, aby zcela přesně věděl, co jeho pacient prožívá, jak moc je pro něj bolest nesnesitelná a co by si v aktuálním stavu přál.

Aby se dalším takovým situacím předcházelo, musela Královská nizozemská lékařská komise v roce 1995 upravit kritéria eutanazie, kterou se nyní myslí „*lékařské zásahy s úmyslem ukončit život osoby na její vlastní žádost*“.³⁶ Také se důrazně žádalo o názor dalšího lékaře a lékaři byli vyzýváni, aby pacientům věnovali dostatek času a neprováděli eutanazie ihned od první žádosti. Provedení eutanazie tedy muselo předcházet nejen dobrovolné žádosti, kdy pacient nesnesitelně trpí a není již jiná možnost, jak utrpení odstranit, ale také tato žádost musela být opakovaná a podaná ústně i písemně.³⁷

³⁵ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*, s 24-26.

³⁶ Tamtéž, s. 28.

³⁷ Srov. tamtéž, s. 28

3.1 Zákon o eutanazii

Dne 1. dubna 2002 se v Nizozemsku stává eutanazie legální díky zákonu Ukončení života na žádost pacienta a asistovanou sebevraždu. Nové znění čl. 293 je složeno ze dvou článků:

„Kdokoli ukončí život jiné osobě na její výslovné a vážně míněné přání, bude potrestán vězením v maximální výši 12 let nebo pokutou páté kategorie.“³⁸

Zabití či ukončení života na žádost je tedy stále klasifikováno jako trestný čin, avšak eutanazie a asistovaná sebevražda je dle nového znění výjimka uvedená v podčlánku 293(2):

„Čin zmíněný v prvním podčlánku nebude brán jako porušení zákona, pokud lékař splní kritéria článku dvě tohoto zákona a pokud lékař o tomto činu uvědomí komunálního patologa v souladu s ustanovením článku 7, podčlánku 2 zákona o pohřebnictví.“³⁹

3.2 Podmínky k uskutečnění eutanazie

Zákon o legalizaci eutanazie tedy nelegalizuje eutanazii jako takovou ani nemá být příkazem pro její provádění. Cílem uzákonění je spíše ochrana lékařů, kteří provedou eutanazii na pacientovu žádost, pokud dodrží následující podmínky:

- *„Lékař si musí být jist, že žádost pacienta je dobrovolná a dobře uvážená.*
- *Lékař musí být přesvědčen, že pacientovo utrpení je nesnesitelné a beznadějně.*
- *Lékař informoval pacienta o jeho situaci a vyhlídkách.*
- *Lékař ve shodě s pacientem dospěl k přesvědčení, že neexistují žádné rozumné alternativy.*
- *Lékař konzultoval případ pacienta s jiným nezávislým lékařem.*
- *Ukončení života pacienta je provedeno s náležitou lékařskou péčí a pozorností.“⁴⁰*

³⁸ VÁCHA, M. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*, s. 29.

³⁹ Tamtéž, s. 29-30.

⁴⁰ Tamtéž, s. 30.

Po splnění uvedených podmínek se eutanazie provádí ve dvou fázích. V první fázi je pacientovi podána injekce s velkou dávkou barbiturátů, která navodí umělé kóma. Ve druhé fázi se podává látka na bázi kurare, která zastaví dýchání a činnost srdce.⁴¹

3.3 Výbory hodnotící provedení eutanazie

Každý lékař, který provedl eutanazii nebo asistoval při sebevraždě, musí o svém jednání informovat městského patologa, který předá oznámení hodnotícímu výboru.

Nizozemsko má pět regionálních výborů pro eutanazii, které dle místa jejího provedení posuzují, zda lékař splnil kritéria stanovená zákonem o ukončení života na žádost a o asistované sebevraždě. Každý výbor se skládá z lékaře, etika, právníka a jejich náhradníků.⁴²

Výbory nejprve zvažují písemné informace doprovázející oznámení, včetně odůvodněné zprávy oznamujícího lékaře a zprávy nezávislého lékaře konzultovaného v tomto případě. Komise může požádat lékaře o poskytnutí doplňujících informací, pokud je to nezbytné k řádnému posouzení. Pokud výbor zjistí, že byla splněna kritéria řádné péče, postup přezkumu končí. Pokud se rozhodne, že lékař nesplnil kritéria řádné péče, je případ postoupen státním zástupcům a inspektorátu zdravotní péče.⁴³

Ač se může zdát, jakým přínosem jsou výbory hodnotící správnost provedení eutanazie, opak je pravdou. Výbory sice velmi pečlivě hodnotí, zda byly dodrženy podmínky provedení eutanazie, zkoumání ale provádí až po uskutečnění. Pokud by se zjistilo, že lékař nedodržel stanovená kritéria, byl by následně potrestán, avšak život pacienta již není možné vrátit.

⁴¹ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*, s. 31.

⁴² Srov. REGIONAL EUTHANASIA REVIEW COMMITTEES. *The committees*[online] [cit. 9. 3. 2020]. Dostupné z: <https://english.euthanasiecommissie.nl/the-committees/the-committees>.

⁴³ Srov. REGIONAL EUTHANASIA REVIEW COMMITTEES. *The committees*[online] [cit. 9. 3. 2020]. Dostupné z: <https://english.euthanasiecommissie.nl/the-committees/committee-procedures>.

3.4 Eutanazie novorozenců

I k otázce eutanazie nenarozených a novorozených dětí se nizozemská společnost staví opět poměrně otevřeně. Dle jejího názoru se některé děti rodí s tak závažnými poruchami, že ukončení jejich života je pro ně lepší volbou. Nizozemský zákon umožňuje provádět takové eutanazie či potraty, pokud jsou dodrženy následující podmínky:

- *„Utrpení dítěte je nesnesitelné, nejeví žádné možné známky zlepšení a rozhodnutí lékařů je tedy opodstatněné a nezpochybnitelné.*
- *Lékaři i rodiče jsou naprosto přesvědčeni, že neexistuje jiné možné řešení.*
- *Rodiče musí dát souhlas k tomuto úkonu, který předchází dostatečným informováním o diagnóze a prognóze.*
- *Alespoň jeden další nezávislý lékař musí provést další vyšetření, ke kterému sepiše vlastní písemné vyjádření.*
- *Ukončení života dítěte musí být provedeno v náležitě péči.“⁴⁴*

Nizozemský zákon umožňuje provádění potratů do 24. týdne těhotenství. Po uplynutí tohoto termínu se plod stává životaschopným, proto jsou pozdější potraty vyloučeny ze zákona o možném ukončení těhotenství a jsou tedy následně i trestně postihnutelné. Mohou se však udělat i výjimky, pro které je opět nutné dodržet určitá kritéria.

- *„Nenarozené dítě musí mít diagnostikovanou tak závažnou a nezpochybnitelnou poruchu či onemocnění, které by i po důsledné lékařské péči nejevilo žádné známky zlepšení.*
- *Takové dítě musí ještě před svým narozením či následně po něm trpět nesnesitelnými bolestmi, bez možnosti zlepšení.*
- *Matka musí svobodně a bez nátlaku výslovně požádat o ukončení těhotenství z důvodu fyzického nebo psychického utrpení, které jí situace způsobuje.*
- *Lékař i rodiče musí být dostatečně seznámeni s diagnózou a prognózou, která je nezpochybnitelná a neexistuje žádné jiné alternativní řešení,*
- *Alespoň jeden další nezávislý lékař musí provést další vyšetření, ke kterému podává vlastní stanovisko,*
- *Těhotenství musí být ukončeno v náležitě péči.“⁴⁵*

⁴⁴ GOVERNMENT OF NETHERLANDS. *Euthanasia and newborn infants* [online] [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-and-newborn-infants>.

⁴⁵ Tamtéž, [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-and-newborn-infants>.

Po pozdním potratu či ukončení života dítěte musí lékař tento čin následně oznámit patologovi, který se obrátí na státní zastupitelství vydávající souhlas k pohřbu. Patolog posuzuje, zda lékař jednal skutečně s dostatečnou péčí a podrobnosti o zjištěných výsledcích vlastního zkoumání podává Ústřednímu výboru odborníků.⁴⁶

Jak již bylo zmíněno, Nizozemská společnost je již od svého počátku velmi tolerantní, respektuje svobodu člověka a vždy se snaží najít takový kompromis, na kterém se všichni dohodnou. Náznaky tolerance k otázce zabíjení je možné pozorovat již od roku 1886, avšak vzhledem ke stále velmi nábožensky založené společnosti se o tomto tématu ještě nemluví zcela veřejně a otevřeně. Teprve od 2. poloviny 20. století začíná Nizozemsko respektovat autonomii jedince a právo každého člověka netrpět. Stále zdokonalující se medicína, která by měla být pro lidstvo přínosem, je bohužel společností brána jako něco špatného, stroje jsou vnímány jako nebezpečné prostředky k ovládnutí lidstva, které jen uměle udržují při životě pacienty. Zde nastává otázka, zda má někdo právo soudit, zda něčí život má smysl? Proč se Nizozemská společnost staví negativně k medicínskému pokroku, místo toho, aby ho využila ku prospěchu svých obyvatel?

Další konflikt nastává u stanovených podmínek provádění – pacientova žádost o eutanazii musí být dobrovolná, uvážená a člověk musí trpět nesnesitelnými bolestmi. Ovšem člověk trpící nesnesitelnými bolestmi již neprojevuje přání zcela dobrovolně ani uváženě, ale pouze prosí o ukončení bolestí, které jsou natolik neúnosné, že udělá vše pro to, aby tomu byl konec – i za cenu obětování života. V obdobných situacích by však měla nastoupit paliativní léčba či umístění pacienta do hospice, kde by mu poskytli náležitou péči, pomoc a podporu.

⁴⁶ Srov. GOVERNMENT OF NETHERLANDS. *Euthanasia and newborn infants* [online] [cit. 20. 2. 2020]. Dostupné z <https://www.government.nl/topics/euthanasia/euthanasia-and-newborn-infants>.

4 Legalizace eutanazie pohledem křesťanství

Křesťanství problematiku eutanazie vnímá jednoznačně a striktně ji odmítá. Člověk dostal od Boha život jako dar, není jeho vlastníkem, ale pouhým správcem. Úkolem člověka je o život pečovat s úctou, vděčností a největší péčí. Proto je nepřípustné, aby se rozhodl tento dar druhému vzít. Nemá ani právo sám sebe o něj připravit. Zabití člověka včetně eutanazie je proti Desateru přikázání.⁴⁷

Nyní si podrobně uvedeme křesťanský pohled na otázku hodnoty života člověka, který je nedotknutelné dobro a s tím související problematiku eutanazie. Také se seznámíme s postojem zástupců tří náboženství, kteří společně vydali prohlášení k návrhu zákona o eutanazii v ČR. V poslední části si uvedeme alternativy k eutanazii, které respektují křesťanské pojetí a jsou vhodnou volbou vedoucí k důstojnému umírání.

4.1 Problematičnost legalizace eutanazie z pohledu křesťanství

Na počátku vlastního vykoupení člověka bylo ohlašováno radostné narození Spasitele, kterým byl Kristus Pán. Tato zpráva poukazuje na to, jaký význam má narození každého člověka, které by mělo být vždy radostnou událostí. Člověk byl životem, který dostal darem vytvořen ke společenství s Bohem. Pouze ve vztahu s Bohem může nalézt plný význam života.⁴⁸

Život člověka je posvátný, ale pouze dočasný, což má své opodstatnění. Člověk je svým narozením povolán k tomu, aby se účastnil na životě samotného Boha. Ke splnění tohoto povolání je však nutné žít v časovém rozměru, což je neoddelitelná součást vývoje existence každého člověka, kterou lze završit „*skrze lásku a tím, že sebe samotné darujeme Bohu a bratřím*“.⁴⁹ Po splnění tohoto úkolu je člověku přislíben božský život, završený životem věčným. Z tohoto důvodu je „*život člověka tedy vždy posvátný a dobrý od samotného začátku až do naprostého konce a každá lidská bytost má právo, aby toto své základní dobro chápala jako něco, co musí být s nejvyšším úsilím ochraňováno. Na uznání tohoto práva lidí je založena společnost i politické soužití.*“⁵⁰

Nizozemská společnost legalizací eutanazie ovšem dává najevo, že každý život za posvátný a hodný ochrany nepovažuje. Zastává názor, že život člověka, který je udržován uměle, bez naděje na zlepšení nemá žádný smysl. Kdo má ovšem právo

⁴⁷ Srov. VÁCHA, M. *Eutanázie: definice, historie, legislativa, etika*, s. 89.

⁴⁸ Srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 1.

⁴⁹ Tamtéž, č. 2.

⁵⁰ Tamtéž, č. 2.

určovat a rozhodovat o smyslu života druhých? Z pohledu křesťanství je to jedině Bůh, kdo může rozhodovat o životě člověka.

Nizozemský postoj je tak v příkrém rozporu s křesťanským pojetím života. Z tohoto pohledu značí závažné porušení lidských práv, vztahu vůči druhému člověku, ale především Bohu. Jen v něm, jak hlásá křesťanská zvěst, může člověk nalézt skutečný význam svého života.

Církevní radostné poselství o hodnotě lidského života, jeho důstojnosti se tak v konfrontaci s praxí eutanázie stává důležitou.⁵¹ V křesťanství spočívá lidská důstojnost v ochraně trojího rozměru:

- Ve stvoření člověka podle Božího obrazu, tedy jeho tělesnosti, ze které vyplývá jeho nedotknutelná důstojnost.
- Ve vztahu k druhému člověku, kdy tento vztah značí naplnění požadavku lásky k druhému.
- V poslední řadě v transcenci, kdy lidská důstojnost je něco neuchopitelného, nelze si ji zobrazit, což člověka otevírá k stále novému poznání.⁵²

Bůh nedělá mezi lidmi rozdíly. Lidská důstojnost náleží všem, protože jsme si všichni rovni: „*Důstojnost každého člověka před Bohem představuje základ důstojnosti člověka vzhledem k ostatním lidem.*“⁵³ Člověk by měl respektovat lidskou důstojnost druhých tím, že všechny své bližní považuje za „*druhé já*“. Tento vztah mu má pomoci vážít si ve stejné míře i života druhých, protože jsou stejně cenné jako jeho život. Má hledat všechny prostředky k jeho ochraně a zachování.⁵⁴ 2. vatikánský koncil se dokonce ve svém dokumentu vyjadřuje ke zločinům a útokům, které byly mířené proti lidskému životu. Zmiňuje především eutanazii, genocidu, potraty a další nepřípustná jednání zásadně porušující nedotknutelnost člověka. Veškeré formy nelidského zacházení uráží lidskou důstojnost a jsou nepřípustné. Jednání ubližuje nejen obětem, ale především samotným pachatelům, jelikož tím zneuctívají Stvořitele.⁵⁵

Uznání lidské důstojnosti umožňuje společný i osobní pokrok všech, který se má podporovat. Jedině takovou důstojnost je možné chránit a rozvíjet – tedy pokud o ni bude usilovat celé lidstvo.⁵⁶ Pokud by se člověk proviňoval proti své důstojnosti, popíral by tím i sám sebe.

⁵¹ Srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 3.

⁵² MATĚJEK, J. *Dříve projevená přání pacientů.*, s. 29-31.

⁵³ *Kompendium sociální nauky církve*, s. 101.

⁵⁴ Srov. tamtéž, s. 94.

⁵⁵ Srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 3.

⁵⁶ Srov. *Kompendium sociální nauky církve*, s. 101.

Také stále zlepšující se věda a technika může být dle křesťanství nebezpečná. Snadněji umožňuje útočit na důstojnost člověka, například jako v Nizozemsku. Zločiny proti lidskému životu Nizozemská společnost omlouvá tím, že každý má právo na svobodu. Díky tomuto názoru jsou zločiny namířené proti lidskému životu beztrestné. Proto je nutné uvažovat odlišně o životě a posuzovat mezilidské vztahy.⁵⁷ Společnost by měla vnímat technické a medicínské inovace jako pokrok umožňující lékařům prodlužovat život pacientů, nikoliv jej zkracovat.

Legalizace eutanazie značí nejen závažný úpadek morálky společnosti, ale především nepochopení hodnoty života a vztahu k druhým. Z čehož plyne, že ne všichni jsou bráni za sobě rovné tak, jako je bere Bůh.

Naprosto nepochopitelně si Nizozemsko přivlastnilo právo rozhodovat o životech druhých. Dovolí si hodnotit, které životy již nejsou hodné bytí, místo toho, aby se snažilo o ně pečovat. Eutanazii provedenou u 1000 pacientů bez jejich vědomí lékaři obhájili slovy, že pokud by pacienti dokázali komunikovat, smrt by si přáli. Jedná se o naprosto nepřijatelné a nepřijatelné odůvodnění. Je to v rozporu i s parametry zákona o eutanázii v Nizozemsku, podle které se vyžaduje, aby pacient o ukončení života sám opakovaně žádal.

Příklad Nizozemska ukazuje, že vůči zločinům, které byly dříve společensky odsuzovány a důrazně trestány, se postupně společnost stále více otevírá a přijímá je. Díky tomu se ztrácí původní význam lékařské péče. Lékaři místo toho, aby se snažili co nejvíce a nejlépe pečovat a chránit lidské životy, jsou nyní ochotni provádět činy namířené proti lidské osobě.⁵⁸ Legalizace eutanazie v Nizozemí měla za cíl chránit především lékaře, kterým umožnila ukončit život druhých, pokud si to opakovaně a bez nátlaku přejí a zároveň trpí nesnesitelnými bolestmi. Beztrestné možnosti ukončení života ponižují nejen původní význam a hodnotu života, ale také svědčí o porušení lékařské přísahy a ignorování poslání lékařské profese, která má především léčit či tlumit bolesti, nikoliv zabíjet.

⁵⁷ Srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 4.

⁵⁸ Srov. tamtéž, č. 4.

Nedotknutelnost lidského života je stále více ohrožována a právo na život je stále častěji odíráno slabým a bezbranným. Křesťanství chce objasnit, vysvětlit a připomenout hodnotu lidského života a jeho nedotknutelnost. Úkolem každého člověka má být snaha chránit, opatrovat, milovat a zachovávat lidský život každého člověka.⁵⁹

„*Cos to učinil?*“ (Gn. 4,10)

Tuto otázku položil Hospodin Kainovi, který zabil svého bratra. Otázka poukazuje na závažnost všech činů proti lidskému životu, jelikož život je posvátné a nedotknuté dobro hodno ochrany. Je důležité si tento fakt připomínat především ve chvílích, kdy se společnost takové činy snaží uzákonit a provozovat v rámci bezplatné zdravotní péče, místo tvrdého trestu.⁶⁰

Další novodobou a naprosto nesmyslnou představou lidství je, aby existovala taková společnost, která směřuje pouze k úspěchu. Tím pádem jsou životy lidí, které vyžadují více péče a pomoci druhých, považovány za velmi zatěžující a neúčinné, protože brání ostatním v jejich štěstí a rozvoji. Proti tomuto omezování se chce společnost bránit a svádí to k pokušení mít možnost takové životy beztrestně ukončit. Hodnota člověka již není posuzována dle své podstaty, ale na základě aktuální výkonnosti, funkčnosti a prospěchu pro společnost. Utrpení umírajících je pokládáno za zlo, které se musí odstranit například formou eutanazie, která je odůvodňována soucitem s trpícím. V takovém případě se však jedná o falešnou lítost, jelikož opravdový soucit projevujeme tím, že prožíváme s druhými jejich bolest. Nikoliv zabitím člověka, který svou nemoc již nemůže snést.⁶¹

Papež Jan Pavel II. připomíná, že každý člověk se svým narozením také zavázal k plnění desatera zákonů, které získal od Boha jako dar milosti, a které mají sloužit ku prospěchu lidí, ochraně jejich důstojnosti a k dosažení štěstí. Pátý zákon zakazuje člověku zabít druhého. Bůh chce, aby si člověk uvědomil hodnotu svého života, který bude milovat, ctít a dále rozvíjet.⁶²

Život člověka je již od jeho narození posvátný, protože byl stvořen Bohem a je tak spojen vzájemným vztahem. Proto pouze Bůh může rozhodovat o počátku a konci života. Příkázání „*Nezabiješ*“ určuje hranici, která se nikdy nesmí překročit.⁶³

⁵⁹ Srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 5.

⁶⁰ Srov. tamtéž, č. 10-11.

⁶¹ Srov. tamtéž, č. 12, 15, 23, 66.

⁶² Srov. tamtéž, č. 52.

⁶³ Srov. tamtéž, č. 53-54.

Každý život má být zachován. Je tedy nutné, abychom přijímali druhé, tedy i ty umírající, s respektem a s úsilím jim do konce života pomáhat a sloužit. Jakýkoliv čin, který vede ke smrti člověka je nepřipustný, nemorální a je vždy zlem, kterému se musí zabránit.⁶⁴

„Toto přikázání stojí na samém počátku cesty k pravé svobodě, která nás vede k tomu, abychom podporovali život a rozvíjeli takové způsoby myšlení i jednání, které vedou ke službě životu. [...] Stvořitel svěřil život člověka do jeho zodpovědné péče, ne aby ho užíval dle libosti, ale aby ho chránil a spravoval. [...] Pro křesťana znamená příkaz život každého bratra chránit, milovat a podporovat.“⁶⁵

„Eutanázie je těžké porušení Božího zákona, protože je to vědomé zabití lidské osoby, které je morálně nepřijatelné. Toto učení se opírá o přirozený zákon a napsané slovo Boží, je předáváno církevní tradicí a hlásáno řádným a všeobecným učitelským úřadem církve. Takové jednání by mělo za následek stejné zlo jako sebevražda nebo vražda.“⁶⁶

Provedení eutanazie vidí křesťanství jako závažný hřích, kterému se musí vždy zabránit. Nizozemsko však již nebere eutanazii jako hřích, ale jako právo člověka netrpět. Holandská společnost plně respektuje autonomii člověka, která vychází z principu svobody, ve které si může každý jedinec nakládat se svým životem tak, jak sám uzná za vhodné, a tudíž má i právo rozhodovat o tom, jakým způsobem chce zemřít. Avšak pacient, který je již v terminální fázi svého onemocnění svolení k provedení eutanazie nedává zcela svobodně. Jeho stav je pro něj natolik náročný a bolestivý, že snadno přijme jakýkoliv nápad druhých jen proto, že je unavený ze svých těžkostí a slabostí, cítí se být zátěží pro druhé a má velký strach z bolestivé smrti.⁶⁷

⁶⁴ Srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 54, 57.

⁶⁵ Tamtéž, č. 76-77.

⁶⁶ Tamtéž, č. 65.

⁶⁷ Srov. MUNZAROVÁ, M. *Eutanázie, nebo paliativní péče?*, s. 52.

Holandská společnost si neuvědomuje rizika výše uvedené autonomie. Člověk by nikdy neměl mít plné právo při rozhodování o svém vlastním životě – tedy alespoň ne v otázce, zda chce život ukončit. V této problematice může nastat i konflikt, při kterém jedinec, který je chápán jako suverénní individuum, opomíjí důležitost pomáhat a plně přijímat druhé, kterým má sloužit. Lidé žijí jako individua oddělená od druhých bez vzájemných vazeb a vztahů, s cílem získat co největší užitek, potěšení a výhody především sami pro sebe. To vede k oslabování sociálního soužití. Otázka naprosté autonomie by mohla vést k situacím, kdy bude jedinec brán jako nepřítel, proti kterému je potřeba se bránit. Z tohoto důvodu je vyhlášení legalizace eutanazie nejen nepřijatelné, ale značí i získání absolutní moci nad druhými a proti druhým a paradoxně i zánik svobody.⁶⁸

Dne 12. září 2005 vydali zástupci židovství, křesťanství a islámu společně prohlášení k návrhu zákona o eutanazii v České republice:

„Současně však nesouhlasíme se snahou tuto situaci, která s sebou často nese pocity zoufalství, bezmoci a prázdna, odstranit usmrcením nemocného člověka pomocí smrtícího prostředku. To ovšem neznamena, že jsme pro udržování každého života za každou cenu. Uvědomujeme si konečnost lidského života i meze možností léčby. Chceme upozornit na nebezpečí, která by byla s uzákoněním eutanazie spojena, a sice její provedení proti vůli pacienta či na základě přání vynucené situací. Dále je nepřijatelné, aby byl u někoho vytvářen pocit, že je již jen břemenem, a on se musel sám před sebou či před druhými omlouvat, že ještě vůbec žije. Taková zákonná úprava by také podkopávala důvěru vůči zdravotnímu personálu v nemocnicích, léčebnách pro dlouhodobě nemocné, v domovech důchodců a dalších zařízeních. Eutanazii nepovažujeme za možnost volby ve výjimečných případech, ale za znevážení lidského života.“ (kardinál Miloslav Vlk, Česká biskupská konference; Pavel Černý, Ekumenická rada církví v ČR; Karol Sidon, vrchní pražský a zemský rabín; Vladimír Sánka, Ústředí muslimských obcí v ČR).⁶⁹

Prohlášení upozorňuje rovněž na problematiku možného zneužívání eutanazie, kdy by životy umírajících byly ukončovány proti vůli, či pod nátlakem na pacienta, jako se to dříve dělo v Nizozemsku.

⁶⁸ srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 19-20.

⁶⁹ VÁCHA, M. *Eutanazie: definice, historie, legislativa, etika*, s. 94-95.

4.2 Alternativy k eutanazii – důstojná smrt

Provádění eutanazie představuje z křesťanského pohledu zlo, kterému se musí společnost bránit. Existují humánní způsoby péče o pacienty v pokročilé či terminální fázi, mezi které patří paliativní péče a hospic. Tyto formy péče se snaží mírnit bolesti umírajících ve formě podávání léků, ale rovněž zcela respektují křesťanské hledisko, uvědomují si hodnotu každého lidského života, důstojnost člověka, kterého berou jako plnohodnotnou bytost, která má svá práva, ale i přání a touhy, na které je potřeba neustále myslet.

Může nastat otázka, zda je správné podávat léky, které mohou mít vážné vedlejší účinky. Papež Pius XII. potvrdil, že podávání léků, které mohou zkrátit život člověka, je možné podávat v případě, kdy nejsou jiné možnosti léčby a pokud to nebrání plnění náboženských či morálních povinností. Smrt v takovém případě není účelně vyhledávána, ale je pouze rizikem, které je možné připustit.⁷⁰

Paliativní péče pochází z latinského *pallium*, což ve volném překladu znamená maskování, pokrytí, či zakrytí pláštěm. Cílem paliativní péče je „*maskovat účinky neléčitelné choroby a zakrýt pláštěm ty trpící, kterým nepomohla léčba, která by vedla k jejich vyléčení*“. Paliativní přístup pečuje o pacienty v pokročilé či terminální fázi jejich života.⁷¹

Světová zdravotnická organizace definuje paliativní péči následovně:

„Přístup, který zlepšuje kvalitu života nemocných a jejich rodin a který čelí problémům spojeným s život-ohrožujícími chorobami pomocí prevence a úlevy utrpení; a to jeho časným zajištěním, dokonalým zhodnocením a léčbou bolesti a ostatních problémů fyzických, psychosociálních a spirituálních.“⁷²

⁷⁰ Srov. JAN PAVEL II. *Evangelium vitae*, č. 65.

⁷¹ MUNZAROVÁ, M. *Proč NE eutanazii aneb Být či nebýt?*, s. 41.

⁷² MUNZAROVÁ, M. *Eutanazie nebo paliativní péče?*, s. 62.

K definici byly vytvořeny i principy jejího fungování, které jsou následující:

- „*Paliativní péče zajišťuje úlevu od bolesti a od jiných symptomů.*
- *Přisvědčuje životu a dívá se na umírání jako na normální proces.*
- *Nemá v úmyslu ani urychlit ani odsunovat smrt.*
- *Integruje do péče pacienta i psychologické a spirituální aspekty.*
- *Nabízí takovou podporu nemocným, aby žili aktivně, jak je to jen možné, až do smrti.*
- *Nabízí takovou podporu rodině, které pomůže vyrovnávat se s chorobou pacienta a se svým vlastním zármutkem.*
- *Používá týmový přístup v řešení potřeb nemocných a jejich rodin, včetně poradenství v případě truchlení.*
- *Snaží se o zlepšení kvality života a může také pozitivně ovlivnit průběh choroby.*
- *Je aplikovatelná již v časných fázích choroby v propojení se škálou jiných léčebných postupů, které mají za cíl prodlužovat život.“⁷³*

Hospicová péče je určena pro osoby v závěrečné terminální fázi, kde již není žádná naděje na zlepšení či stabilizování zdravotního stavu. Hospic pochází ze slova *hospitium*, což znamená útulek. Již v dřívějších dobách existovaly útulky či přístřešky, které sloužily nejen k odpočinku pocestným, ale také se zde nacházeli nemocní lidé, kteří se v místě buď léčili, či v klidu zemřeli. Moderní pojetí hospiců zahájila lékařka Cecilie Saundersová, která v Londýně v roce 1967 založila Hospic sv. Kryštofa. Pro nemocné a umírající zde byly zajištěny úlevné léčby a péče, ale také zde mohli lidé sdílet své pocity, díky kterým se mohli ujistit, že nejsou druhým na obtíž. Dále měli možnost napravovat konflikty s blízkými a lépe se smířit se svým údělem.⁷⁴

Tato forma péče se pro velký úspěch velmi rychle rozšířila i do ostatních zemí. Od té doby se stal hospic místem umožňující lidem v terminální fázi bez naděje na zlepšení, či stabilizování zdravotního stavu, důstojné dožití života. Pomáhá vypořádat se s nesnesitelnými bolestmi, plně respektuje lidskou důstojnost a doprovází nemocného i jeho blízké do úplného konce života.⁷⁵ Velkou pomoc při budování hospiců přinesla Elisabeth Kübler-Ross, jejíž zkušenosti s prací s umírajícími jsou využívány dodnes. Autorka díky své dlouhodobé praxi a pozorování těžce nemocných pacientů v terminálním stádiu stanovila pět fází umírání, kterými si prochází téměř každý.

⁷³ MUNZAROVÁ, M. *Eutanazie nebo paliativní péče?*, s. 62-63.

⁷⁴ Srov. MUNZAROVÁ, M. *Proč NE eutanazii aneb Být či nebýt?*, s. 42-43.

⁷⁵ Srov. SVATOŠOVÁ, M. *Hospice a umění doprovázet.*, s. 115.

Pokud chceme s umírajícími pracovat s největší láskou a péčí, což je požadavek křesťanství, je nutné se s fázemi krátce seznámit.

V první fázi pacient poprvé zjišťuje svou diagnózu, nastává naprosté odmítání a popírání. Fází popírání si projde každý pacient, i ten, který byl předem informovaný o možném onemocnění, avšak každý v různé intenzitě. Tato fáze má důležitou roli – popíráním se člověk snaží oprostít od negativních myšlenek, dovoluje mu to se vzchopit a nalézat jiné obranné strategie. Až bude pacient dostatečně připravený a bude chtít hovořit o svém aktuálním stavu, je vhodné, aby s ním byl proveden rozhovor, který mu může pomoci sdílet aktuální pocity a dodá mu více sil.⁷⁶

Ve druhé fázi přichází zlost a hněv. Svůj hněv obrací na všechny strany, všichni zkrátka dělají všechno špatně. Může nastat otázka, odkud se vlastně všechna ta zlost bere? Umírající pacient zkrátka začne druhým závidět věci, které už pravděpodobně nebude moci dělat, nebo je nebude schopný prožít. Může se jednat o poslední volání po pozornosti, pacient si přijde osamělý a domnívá se, že je ostatním lhostejný. V takovém případě je nutné pacientovi věnovat dostatek času, prostoru a pozornosti.⁷⁷

Třetí fáze je o smlouvání. Umírající člověk se nechce smířit se svým vážným zdravotním stavem, přechází na smlouvání s Bohem, chce uzavřít dohodu a splnit přání. Nejčastěji se jedná o možnost prodloužit život alespoň o pár, pokud možno, bezbolestných dní. Smlouvání demonstruje snahu umírajícího o oddálení blížící se smrti.⁷⁸

Ve čtvrté fázi člověk začíná chápat, že nelze diagnózu dále popírat, sám začíná pociťovat, že mu ubývají síly a naopak přibývají příznaky nemoci. Umírající v této fázi prochází přípravným zármutkem, kterým si musí projít, aby se lépe připravil na odchod z tohoto světa. Umírající člověk potřebuje svůj zdravotní stav přijmout tím, že bude moci sdílet své pocity, čímž dospěje do stádia smíření a také bude rád, že má kolem sebe lidi, kteří ho stále přijímají.⁷⁹

Pátá fáze nastává ve chvíli, kdy člověk již akceptuje blížící se smrt. Tato fáze by se však neměla mylně představovat jako šťastné období – jde pouze o zbavení všech pocitů, které bylo možné sdílet v předchozích fázích. Nyní chce člověk už jen odpočívat, mít svůj klid a dosáhnout tak vnitřního pokoje, aby se připravil na svůj odchod. Pomoc a podporu potřebuje nyní především rodina umírajícího.⁸⁰

⁷⁶ Srov. KÜBLER-ROSS, E. *O smrti a umírání: co by se lidé měli naučit od umírajících*, s. 51-53.

⁷⁷ Srov. tamtéž, s. 64-67.

⁷⁸ Srov. tamtéž, s. 98-100.

⁷⁹ Srov. tamtéž, s. 101-103.

⁸⁰ Srov. tamtéž, s. 127-129.

Tyto fáze je důležité zmínit, jelikož jsou hodnotné při práci s nemocnými pacienty v terminální fázi, respektují lidskou bytost, berou člověka jako partnera i přes jeho vážný zdravotní stav a také nám mohou pomoci uvědomit si konečnost vlastního bytí. Fáze zdůrazňují důležitost lékařské péče a lidského kontaktu pro pacienta v terminální fázi. Člověk je stále plnohodnotná bytost, která potřebuje cítit, že i přes svou vážnou a smrtelnou nemoc tu není sám, je stále stejně milovaný, uznávaný a nikomu není jeho život lhostejný a na obtíž. Je důležité, abychom tu pro něj i v jeho těžkých chvílích byli, protože opravdový soucit se podle křesťanství projevuje právě tím, že s druhými prožíváme jejich bolest. Z tohoto důvodu je provádění eutanazie naprosto nepřípustné.

ZÁVĚR

Pochopitelně, bude otázka eutanazie vždy aktuální téma svádící společnost k bouřlivým diskuzím kvůli odlišným názorům. Smrt a umírání je něco, čeho se člověk přirozeně obává, protože neví, co ho během umírání čeká, neví, jaké je to zemřít. Proto lidé žijí ve strachu, že na své umírání zůstanou sami, budou trpět nesnesitelnými bolestmi a pro okolí budou jen přítěží. Mnoho lidí by souhlasilo s legalizací eutanazie, jen aby se vyhnuli této děsivé, neznámé situaci. Medicína nám v těchto situacích dokáže poskytnout oporu, díky pokroku a neustálému zlepšování máme více možností, jak prodloužit život člověka, aniž by se stal pouhým utrpením.

Nizozemsko jako první legalizovalo eutanazii a od svého počátku je poměrně tolerantní zemí respektující svobodu člověka, autonomii jedince a právo každého netrpět. Legalizace eutanazie sloužila jako ochrana lékařů, kteří ji za splnění všech zákonných podmínek aplikovali. Zároveň bylo nutné zavedení bezpečnostních opatření minimalizující rizika zneužití eutanazie. Hodnotící výbory hodnotí postup lékaře, a zda lékař splnil kritéria stanovená zákonem. Výbory však nastupují až ve chvíli, kdy je eutanazie provedena, čímž se do značné míry zpochybňuje jejich význam. Navíc stále zdokonalující se medicína je společností brána jako nebezpečný prostředek, kterým stroje uměle udržují při životě pacienty, jejichž život dle názoru společnosti nemá smysl. Ale kdo má právo soudit, zda něčí život má či nemá smysl? Každý život je přeci stále stejně hodnotný.

Bakalářská práce se zabývala problematikou eutanazie z pohledu křesťanství, které zastává jasný postoj – jakákoliv forma eutanazie je nepřipustná, nemorální a ohrožuje lidskou důstojnost. Každý z nás by si měl uvědomit, že život jsme dostali jako dar od Boha, kterého si máme vážit a pečovat o něj s největší láskou. S darem nelze nakládat dle vlastní libosti, jak si někteří myslí. Naším úkolem je život chránit, spravovat a dále rozvíjet. Nelze zastávat úplnou autonomii jedince a právo člověka nakládat se svým životem, jak sám uzná za vhodné. Rovněž argumentování provedením eutanazie ze soucitu s umírajícím představuje pouze falešnou lítost. Opravdový soucit se dle křesťanství projevuje prožíváním bolesti společně s umírajícím, zmírňováním, např. duchovní cestou. Vyloučené není ani podávání léků, i za cenu možných vedlejších účinků – klíčové je, že nejsou podávány za účelem smrti. Legalizace eutanazie značí nejen úpadek morálky, získání absolutní moci nad druhými a naprostý zánik svobody, ale také pohrdání a neúcta k Bohu, který je Stvořitelem všech. Jakékoliv usmrcení člověka, i na jeho žádost, je nepřijatelné a nepřipustné.

Proto musí být společnost dostatečně informována o principu paliativní péče a hospiců, které respektují křesťansko-etické pojetí o životě, ale dají člověku jistotu, že při svém umírání nezůstane sám, pro nikoho nebude zátěží, vždy bude mít možnost vyjádřit své pocity a bude mu poskytnuta taková péče, která nejen zmírní jeho bolesti, ale také ho bude doprovázet v jeho umírání a bude plně respektovat jeho lidskou důstojnost. Život umírajícího člověka musí být vždy stejně důležitý jako život každého z nás.

Seznam literatury

- DOLEŽAL, Adam. *Eutanazie a rozhodnutí na konci života: právní aspekty*. Praha: Academia, 2017. Právo - etika - společnost. ISBN 978-80-200-2687-3.
- GOVERNMENT OF THE NETHERLANDS. *Family, health and care: Euthanasia*. [online]. [cit. 2019-05-21]. Dostupné z: <https://www.government.nl/topics/euthanasia>
- JAN PAVEL II. *Evangelium Vitae: o životě, který je nedotknutelné dobro* [online]. Vyd. 25. 3. 1995. Praha: Zvon, 1995 [cit. 2020-02-16]. ISBN 80-7113-139-3. Dostupné z: <http://www.farnoststrasnice.cz/doky/e-knihovna/evangelium-vitae.pdf>
- Kompendium sociální nauky církve*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-014-1.
- KÜBLER-ROSS, Elisabeth. *O smrti a umírání: co by se lidé měli naučit od umírajících*. Přeložil Jiří KRÁLOVEC. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0911-9.
- LOUČKA, Martin, Štěpán ŠPINKA a Martina ŠPINKOVÁ. *Eutanazie: víme, o čem mluvíme?*. 2., přepracované vydání. Praha: Cesta domů, 2015. ISBN 978-80-88126-08-9.
- MATĚJEK, Jaromír. *Dříve projevená přání pacientů: výhody a rizika*. Praha: Galén, c2012. ISBN 978-80-7262-850-6.
- MORE, Thomas. *Utopie*. Vydání 2. Praha: Mladá fronta, 1978. ISBN 23-074-78.
- MUNZAROVÁ, Marta. *Proč ne eutanazii, aneb, Být, či nebýt?*. Vyd. v KNA 2. V Kostelním Vydří: Pro občanské sdružení Ecce homo vydalo Karmelitánské nakladatelství, 2008. ISBN 978-80-7195-304-3.
- MUNZAROVÁ, Marta. *Eutanazie, nebo paliativní péče?*. Praha: Grada, 2005. ISBN 80-247-1025-0.
- POLLARD, B. J. *Eutanazie - ano či ne?*. Praha: Dita, 1996. ISBN 80-85926-07-5.
- PTÁČEK, Radek a Petr BARTŮNĚK. *Eutanazie - pro a proti*. Praha: Grada, 2012. Edice celoživotního vzdělávání ČLK. ISBN 978-80-247-4659-3.
- REGIONAL EUTHANASIA REVIEW COMMITTEES. [online] [cit. 9. 3. 2020]. Dostupné z: <https://english.euthanasiecommissie.nl/>.
- SVATOŠOVÁ, Marie. *Hospice a umění doprovázet*. 6., dopl. vyd., (V KNA 1.). V Kostelním Vydří: APHPP, 2008. ISBN 978-80-7195-307-4.
- VÁCHA, Marek Orko. *Eutanazie: definice, historie, legislativa, etika*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2575-3.

ABSTRAKT

LAPAJOVÁ, K. *Problematika legalizace eutanazie v Nizozemí z pohledu křesťanské etiky*. České Budějovice 2020. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce J. Šrajer.

Klíčová slova: Eutanazie, legalizace, Nizozemsko, křesťanství, etika, lidská důstojnost, autonomie, paliativní péče, hospic.

Práce se zabývá problematikou legalizace eutanazie v Nizozemí z pohledu křesťanské etiky. Představuje historický kontext chápání eutanazie a její rozličné formy. Následně je prezentováno legislativní vymezení eutanazie v Nizozemsku, s přihlédnutím k širším historickým souvislostem Nizozemska, a její samotná praxe. Následně je legalizace eutanazie hodnocena z křesťanského pohledu. Tato část je doplněna o prezentaci alternativ k této z křesťanského hlediska nepřijatelné praxi.

ABSTRACT

Problematics of legalisation of euthanasia in the Netherlands from the point of Christian ethics.

Keywords: Euthanasia, legalisation, the Netherlands, Christian, ethics, human dignity, autonomy, palliative care, hospice.

The thesis is related to the issue of legalisation of euthanasia in The Netherlands from the perspective of Christian ethics. It introduces the historical context of understanding euthanasia and its various forms. The legislative definition of euthanasia in the Netherlands is presented, taking into account the wider historical context of the Netherlands and its actual practice. Also the legalization of euthanasia is evaluated from a Christian perspective. This section is supplemented by a presentation of alternatives to this unacceptable practice from Christian point of view.